

Kim był Janusz Korczak ?

W roku 2012 obchodziliśmy **Rok Janusza Korczaka** w ramach jego obchodów dzieciaki z naszego przedszkola poznały postać Starego Doktora i dowiedziały się jak wiele zrobił on dla dzieci. Przedszkolaki. obejrzały film animowany pt. „ Król Maciuś I”, zasadziły drzewko o tym właśnie imieniu oraz puściły do nieba latawce z marzeniami o lepszym świecie dla wszystkich dzieci. Warto jednak aby i dorośli dowiedzieli się więcej na temat tego, tak pełnego pasji i wiary w dziecko pedagoga.

Janusz Korczak- lekarz, pedagog, pisarz, publicysta i działacz społeczny, właściwe nazwisko Henryk Goldszmit, urodził się 22 lipca 1878 lub 1879 roku w Warszawie. Zginął 6 sierpnia 1942 w Treblince.

Pochodził ze spolonizowanej rodziny Goldszmitów - jego pradziad był szklarzem, dziadek lekarzem, zaś ojciec, Józef Goldszmit, znanym warszawskim adwokatem

W ósmym roku życia Henryk rozpoczął naukę w szkole początkowej Augustyna Szmurły, później uczęszczał do Gimnazjum Praskiego .Nie lubił zbytnio szkoły, uczył się przeciętnie , interesował się natomiast literaturą, której poświęcał cały czas wolny. Jego dorastanie i dojrzewanie przebiegało w trudnych warunkach materialnych ze względu na kilkuletnią chorobę psychiczną ojca i jego śmierć w 1896.

W roku 1896 opublikował w tygodniku satyrycznym "Kolce" humoreskę "Węzeł gordyjski", która była jego debiutem pisarskim i zapoczątkowała twórczość publicystyczną. W 1898 roku zdał maturę i zapisał się na Wydział Lekarski Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego W dalszym ciągu rozwijał się literacko. Pisał artykuły i recenzje w tygodniku "Kolce" oraz współpracował z różnymi czasopismami. W okresie studiów powstała jego pierwsza powieść "Dzieci ulicy", opublikowana w 1901 roku. W tym czasie pracował również w bezpłatnej czytelnicy dla dzieci.

W latach 1900-1915 był aktywnym członkiem Towarzystwa Kolonii Letnich (później działał także w innych, m.in. w Towarzystwie Kultury Polskiej i w Warszawskim Towarzystwie Higienicznym). W końcowej fazie studiów lekarskich rozpoczął pracę na koloniach: w 1904 i 1907 roku był zatrudniony jako wychowawca dzieci żydowskich w ośrodku wakacyjnym "Michałówka", ponadto pracował też, rok później, jako wychowawca podczas kolonii dla chłopców chrześcijańskich w "Wilhelmówce". Doświadczenia te stały się dla Korczaka podstawą późniejszej pracy pedagogicznej oraz zaowocowały dwiema

książkami: "Moški, Joski, Srule" (wydana w 1910) oraz "Józki, Jaški i Franki" (wydana w 1911).

W marcu 1905 roku Henryk Goldszmit otrzymał dyplom lekarza i podjął pracę w żydowskim Szpitalu dla Dzieci im. Bersonów i Baumanów przy ulicy Śliskiej 51 w Warszawie. Tam, jako tzw. lekarz miejscowy, zobowiązany był do całodobowej opieki nad chorymi oraz udzielania porad w ambulatorium przyszpitalnym (bez różnicy wyznania); oprócz tego świadczył wizyty domowe. W latach 1905-1906 Korczak zdobywał też doświadczenie jako lekarz wojskowy po powołaniu go na front wojny rosyjsko-japońskiej.

Dla pogłębienia wiedzy medycznej pojechał na rok do Berlina (1907/1908) i na pół roku do Paryża (1910). Tam brał udział w wykładach z pediatrii i pedagogiki. Przy okazji oglądał szpitale dziecięce i zakłady zajmujące się terapią i edukacją najmłodszych. W 1910 lub 1911 roku przebywał miesiąc w Londynie, odwiedzając tamtejsze szkoły i domy opieki .

W 1912 roku rozstał się na zawsze z pracą w szpitalu, zamieszkał przy ul. Krochmalnej 92 i objął funkcję dyrektora nowo otwartego żydowskiego Domu Sierot pozostającego pod opieką Towarzystwa "Pomoc dla Sierot". Współpracował tam ze Stefanią Wilczyńską, która pomagała mu wdrażać w życie jego autorskie koncepcje pedagogiczne oraz sama twórczo angażowała się w rozwój placówki. Dom Sierot stał się dla Korczaka miejscem codziennej, pogłębionej obserwacji rozwoju psychofizycznego dziecka. Tam także zrodziły się nowatorskie pomysły, takie jak: sejm, sąd, gazetka, notariat, zakłady.

Korczak w 1914 roku został powołany do wojska, początkowo jako ordynator polowego szpitala dywizyjnego na Ukrainie, następnie został lekarzem pediatrą w przytułku dla dzieci ukraińskich pod Kijowem. W Kijowie poznał Marię (Marynę) Falską, z którą później współpracował. Podczas wojny napisał też jedną ze swoich najważniejszych książek pt. "Dziecko w rodzinie" - pierwszą część tetralogii "Jak kochać dziecko", która ukazała się w 1919 roku (całość zaś w 1920). W 1918 roku, po powrocie do Warszawy, znów podjął pracę w Domu Sierot.

Od listopada 1919 roku Korczak blisko związany był z otwartym wówczas zakładem Nasz Dom kierowanym przez Falską (od 1921 prowadzonym przez Towarzystwo "Nasz Dom"). Odwiedzał regularnie placówkę w charakterze lekarza i pedagoga

W 1926 roku zainicjował wydawanie eksperymentalnego tygodnika dzieci i młodzieży "Mały Przegląd" - jako dodatek do dziennika "Nasz Przegląd". Było to pismo praktycznie całkowicie tworzone "przez dzieci i dla dzieci". Korczak był jego redaktorem do 1930 roku.

W latach dwudziestych Korczak nawiązał współpracę z instytucjami kształcenia nauczycieli i wychowawców, m.in. z Państwowym Seminarium dla Nauczycieli Religii Mojżeszowej oraz Studium Pracy Społeczno-Oświatowej w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Szczególnie związany był z Państwowym Instytutem Pedagogiki Specjalnej.

W 1932 roku wyprowadził się z Domu Sierot i zamieszkał z siostrą. W tym czasie podjął się nowych obowiązków, pracował m.in. jako biegły sądowy w sprawach dzieci przy Sądzie Okręgowym oraz referent pism zagranicznych dla Kasy Chorych. Od końca 1934 roku związany był także z Polskim Radiem. Pod pseudonimem "Stary Doktor" wygłaszał oryginalne w formie i treści pogadanki dla dzieci.

W pierwszych dniach drugiej wojny światowej wraz z wychowawcami i współpracownikami dyżurował dzień i noc w Domu Sierot. We wrześniu 1939 roku po raz ostatni przemówił w Polskim Radiu, nawołując do spokoju. Od samego początku okupacji nieustannie zabiegał także o wsparcie dla swojej instytucji. Latem 1940 udało mu się jeszcze wyjechać z dziećmi na kolonię letnie do "Różyczki", filii Domu Sierot mieszczącej się w Wawrze. Jesienią 1940 roku Dom Sierot - jako instytucja żydowska - nakazem okupanta został przesiedlony do getta na ulicę Chłodną 33, do budynku Gimnazjum Kupieckiego im. Marii i Józefa Roeslerów, zaś Korczak trafił na pewien czas do aresztu za nienoszenie nakazanej Żydom opaski z gwiazdą Dawida.

W październiku 1941 roku Dom Sierot został zmuszony po raz kolejny do przeprowadzki, tym razem na ul. Sienną 16 / Śliską 9, do części pomieszczeń w budynku Towarzystwa Pracowników Handlowych. Korczak cały czas walczył o środki finansowe na utrzymanie dzieci, ale przede wszystkim starał się, by mimo beznadziejnej sytuacji, życie w Domu Sierot płynęło wcześniejszym, przedwojennym rytmem. W miarę możliwości zachowane zostały dawne zasady funkcjonowania i wewnętrzne zwyczaje. Na początku 1942 roku Korczak podjął się także oficjalnie opieki nad znajdującą się w tragicznej sytuacji placówką dla sierot - Głównym Domem Schronienia - przy ul. Dzielnej 39, zaś od maja tego roku zaczął pisać "Pamiętnik", który ukazywał tragiczny obraz okupacji hitlerowskiej.

Korczak odrzucał świadomie propozycje osobistego ratunku: nie przyjął pomocy w opuszczeniu getta i ukryciu się, jaką oferowali mu przyjaciele, a w dniu deportacji, rankiem 5 sierpnia 1942, w czasie trwania tzw. "wielkiej akcji" (głównego etapu eksterminacji ludności warszawskiego getta) - odmówił opuszczenia dzieci i pracowników Domu Sierot.

Utwory Janusza Korczaka:
"Dzieci ulicy", 1901

"Koszalki opalki", Warszawa 1905
"Dziecko salonu", Warszawa 1906
"Szkoła życia" (w "Społeczeństwie"), 1908
"Moški, Joski i Srule", 1910
"Józki, Jaški i Franki", 1911
"Sława" (opowiadania), 1912
"Bobo" ("Bobo", "Spowiedź motyla", "Feralny tydzień"), 1914
"Momenty wychowawcze", 1919
"Jak kochać dziecko", t. 1, 1920
"Jak kochać dziecko", t. 2, 1921
"O gazetce szkolnej", 1921
Wstęp do Jędrzeja Śniadeckiego: "Rozprawa o fizycznym wychowaniu dzieci", 1922
"Sam na sam z Bogiem" ("Modlitwy ludzi, którzy się nie modlą"), 1922
"Kiedy znów będę mały", 1925
"Bankructwo małego Dżeka", 1926
"Bezwstydnie krótkie", 1926
"Król Maciuś Pierwszy", 1928
"Prawo dziecka do szacunku", 1929
"Prawidła życia", 1930
"Senat szaleńców", 1930
"Król Maciuś na wyspie bezludnej", 1931
"Kajtuś Czarodziej", 1934
"Uparty chłopiec" (O Ludwiku Pasteurze), 1938
"Ludzie są dobrzy", 1938
"Trzy wyprawy Herszka", 1938
"Refleksje", 1938
"Pedagogika żartobliwa", 1939

Bibliografia:

Joanna Olczak- Ronikier *Korczak. Próba biografii* Wydawnictwo WAB

Anna Czerwińska- Rydel *Po drugiej stronie okna. Opowieść o Januszu Korczaku* Wydawnictwo Muchomor

przygotowała: Małgorzata Ożóg